

Ki az Izabella híd névadója?

A Szeged

következő számának tartalmából:

- In memoriam Bálint Sándor – interjú, tanulmány, esszé, emlékezés, vers a jeles néprajztudós születésének 90. évfordulójára.
- Vass Vera képzőművészeti, irodalmi és levelezés-hagyatéka (Lengyel András tanulmánya).
- Szegedi akadémikusok: Burger Kálmánnal beszélget Sulyok Erzsébet.
- Alkalmi vers a 60 éves Trogmayer Otthonak.
- Az Egressyek Szegeden – színháztörténeti kalandozások Sándor János tollából.
- Két tudósportré: Várkonyi Hildebrand Dezső és Miskolczi Dezső életpályája.
- Helytörténeti dolgozatok az Izabella-hídról, a Wirth-vállalkozásról, a Virág cukrászdáról.
- Kritika Darvasi László, Péter László, Somorjai Ferenc és Polner Zoltán köteteiről.
- Galambját sirató fiú – Dér István emlékezete.

Szmodits Zoltán és Szemerédi Izabella eljegyzési fotója

Szemerédi Béla, a Szegedi Közúti Vasút igazgatóhelyettes főmérnöke volt, 1924-től. Ő és az építésvezető Szmodits Zoltán, ki-ki a saját munkaterületi érdekképviselőjében, kollegiális jó viszonyban működtek együtt. A kb 1 évig tartó munkálatok végzetével, mind a próbatérhelés-kor, mind az átadáskor az akkori Építésügyi Minisztériumból Harkányi János főtanácsos kísérelével lejött a helyszínre. Mivel a hivatalos vendégek az SZKV hivatali irodakísasszonyok távozása után érkeztek gépkocsijukkal, a jegyzőkönyvek elkészítéséhez édesapám engem ajánlott föl segítségül... A jegyzőkönyvet diktálás után stenographálva gépbe átültettem meglehetősen, az építkezés fővonalulási irodájában, édesapám kíséretében. Mivel a minisztériumi urak már értesülhettek arról, hogy Szmodits Zoltán az építkezés végén – többszöri látogatás után – 1935 őszén megkérte a kezem és szerény közreműködésemet is viszonzva, fölajánlották, hogy a hidat, amely építése során az építőmérnök (drága férjem) és az én életemet is összekapcsolta, az országosan szokásos műtárgyszámmal való bejegyzés helyett a nevemre kereszteljék el. Így került a műtárgy hivatalos pecsétjével és s.k. aláírással az Építésügyi Minisztérium nagykönyvébe. Az „Izabella híd, épült 1935 évben” a híd két oldalán való bevése után a pezsgős keresztelőre szüleimmel együtt meghívást kaptunk a minisztériumi urak és az egész „Ite-am” részvételével. 1937. május 28-án a szegedi Városháza dísztermében Tóth Béla főjegyző előtt tartottuk a polgári esküvőnket.”

Ime, megvan a bizonyosság, a főúljáró névadója nem Pillich Izabella, még csak nem is Izabella főhercegnő, hanem egy városunkbeli kisasszony, Szemerédi Izabella. Lám nem kell ahhoz főhercegné lenni, hogy Szegeden valakiről hidat nevezzenek el...

Bátyai Gitta

már néhány kilogramm ekra-zitra vár, hogy teljesen eltűnjön a föld színéről.”

Az itt folyó munka méreteire jellemző volt, hogy 30 ezer köbméter földet használtak föl, átlagban 200 munkás dolgozott. A budapesti Rácz és Herman építési vállalkozó cég erre a szakaszra építveztőnek Szmodits Zoltán okleveles kultúrmérnököt bízta meg. Az ő ismertetése alapján tudtuk meg, hogy a két áthidalás Európa első ilyen megoldású főúljárója volt. A síneket ugyanis nem derékszögben, hanem negyvenfokos szögben metszik keresztül ezek a hat méteres hidak.

Párhuzamosan folyt az elbontása a régi főúljárónak, melynek földjét és kövezetét fölhasználták az építkezésnél. A régi vasúti műhelyépületének helyén vezet a főúljáró,

ezért az épületek egy részét el kellett bontani. A villamos-telepről a villamosok közlekedését a híd alá vezették. A hidra nem terveztek kanyardót, így a Dorozsmai útról jóformán egyenesen érkeznek máig is az autók a Kossuth Lajos sugárútra.

Az állomásépület mellett a gyalogosoknak lejárót építettek, melynek az Aigner-telepi (Béketelep) lakosok örülnek. A híd ívmagassága ugyan olyan mint a régié. Az építkezés 280 ezer pengőbe került, a város 50 ezerrel járult hozzá.

A 99 km hosszan folyó munkálatokon Kecskeméttől a trianoni határig a munkásoknak csak egyharmada volt szegedi, ezért a munkásküldöttség bejelentést tett, melyet Pálffy József polgármester kivizsgálásra elrendelt. A polgármester figyelemmel kísérte

az építkezést, meg is jegyezte: „Büszke örömmel szemlélttem meg azt a lázas munkát, amely most közvetlenül a város kapujában folyik.”

A nemzetközi autót hídjai jóval később, 1974–75 évben jutottak a jelenlegi állapotba, amikor is az 5-ös utat korszerűsítve vele együtt modernizálták a szervesen hozzátartozó főúljárókat és építették egygyé.

Érdekes a híd névadásának a története. Sebestyén István mérnök levelében írja: „Tudomásom szerint Magyarországon jelenleg csupán kettő olyan vasúti pályát áthidaló közúti létesítmény van, melyet nevesítettek: a budapesti Ferninánd híd és a szegedi Izabella híd, a többi ilyen jellegű műtárgy pedig csak számozással van nyilvántartva.”

Péter László írja, Szeged

utaneveit (1974) c. könyvében: „...Névadója, a családi hagyomány szerint Fajka János városi főszámvevő felesége, Pillich Izabella, Pillich Kálmán huga lett volna. Bálint Sándor lektori véleményében azt közli, hogy tudomása szerint a híd Izabella (1856–1931) főhercegnőnek, Albrecht (1897–) főherceg anyjának a nevét viseli. Egyikről sem világos, hogy miért kapta volna éppen róluk a nevét egy főúljáró.”

És íme a történet, özv. Szmodits Zoltánné Szemerédi Izabella 1994. március hó 4-én kelt leveléből:

„...Erre a szakaszra, mint építésvezetőt a budapesti „Rácz és Hermann” építési vállalkozó cég – Szmodits Zoltán (1910–1977) okleveles kultúrmérnököt bízta meg. Az építkezés alatt édesapám,

Vajon ki volt Vass Vera (1908–1958), képzőművész vagy költő, jelentős alkotó, né tán középszerű művész? Szegeden született, a harmincas években Aba-Novák Vilmos tanítványa, majd munkatársa, életének utolsó éveiben, amikor elhatalmasodó betegsége miatt már nem festhetett, verseket írt, melyekről Ilia Mihály konstatálta: valódi költőről van szó. Kapcsolatban állt Németh Lászlóval, Szabó Lőrincével, Pilinszky Jánossal, Bálint Sándorral, Bálint Endrével, Pátzay Pállal. Lengyel András közöl tanulmányt a Szeged legközelebbi számában Vass Vera művészeti hagyatékáról. S talán fölsejlik egy emlékkiállítás körvonala és egy posztumusz versesfüzet napvilágra segítése is. E versével szeretnénk kedvet csinálni a Szeged legközelebbi számához.

Levelekről csöppen a sárba
És még a sár is szép, állunk a szobában,
Nézünk mozdulatlan az ablakon át.

Mily rengeteg kép kavargó a múltból előre:
Elcsöndesült csatatéren leszállott végre az est,
Sátrában ül egyedül, nagyot lobban a gyertya,
Arca szikár, szigorú árnyékát a lenge ponyvára vetíti.
Most, hogy az ordító, bűzös sebesült szekerek
Messze görögtek a tájról és csak a vérszag,
Keselyűk gyászos szarnyuhogása maradt,
Állát tenyerébe hajtva mereng a had hatalmas ura,
Kedves lányának ír levelet:
„Ahogy múltak az évek s a gyermekkorból
Lányságod égi honába belépsz,
Ugy tűnsz elem, mint meghalt édesanyád,
Szépséges, anyagi édesanyád.”
Messziről fájdalmas hangföszlányok
Lengnek az éjben az alvó táboron át –
Ő rója az édes sorokat csöndesen a sima papírra

Lágy eső szítál a kopott ruhára, bucsúzik két fiatal,
Ki tudja hanyadszor néz hátra,
Sóvár, komoly arcuk gyönyörű, féltelmes
Tájakat sejtet, merre madár se jár.
Távolodik két ember világosból a sötétbe,
Hang már nem éri, csak arcuk mond
Hatalmas, titkos szavakat.
Át a permetező esőn, szerelmes szavakat.

S az emberi faj ördögi terven tanakszik,
Kínja, tisztátalan gögje a földön nem elég,
Felnyújtja az égre szennyes ujjnyomait,
Véres mocskot tapaszt a szűzi, világos térre:
Nyomorék műholdakat ragyogó világok társául,
Hogy a föld gonosz fájdalma fertőzve az égre fakadjon,
Amíg lent démoni téboly formálja az életutat.
Ekkor a földön sok tiszta csillag támad,
Gyótró magányban könnyes üldözött,

Gyöngéd hűség a nevük, hűség és alázat.
A sértettség titokba hatalmas-erőknek
Vet új alapot termékeny szűzi szívekben.

De szép volt a könnyük, reménytelenül leborúlva!
És szép volt a város, a házak a könnyeken át.
Szép volt az éj, a nap, barátságos emberi szó,
És felhő, kert, vonat – ki győzi sorolni?
Értő tekintetek és az igazság, mint villámlás
Félelmesen, vagy dadogva a könyveken át.

Egy pillanat – nekem sok idő,
Amit itt töltöttem: otthonom ez lett.
Otthon! Van-e ember számára életadóbb szó?
Jó, vagy rossz – csak mit ismerünk – szívünk mást
nem fogad el.
De engem a vad zuhatag sötétbe taszított
És láttam a mélybe lezúgó, idegen vizeket,
Szakadékat, mit földi halandó nem ismer,
Hova az emberi faj némán ont sápadt csillagokat...
Mégis remegő vízcsöppként fent, életbe maradtam
S az otthon, mint a kelő nap, új fénybe borít,
Minden oly szép, oly ismerős, újra éledő emlék,
De mégis minden a régi, reménytelen szerelem maradt.
Hiszen csak szenvedést ad életünk ölelése,
Becézve tár borzalmat elének,
Örök otthont mutat édesen mosolyogva
S minden simogatással a mélybe taszít.

Aki alkottál minket, csodálatos létre idéztél,
Nyújtstestvéként majd biztos, meleg kezét,
Ha az ismeretlen homályba lehulltunk
S a csalfa, kegyetlen szeretőt, az életet,
Mint hűséges arát add újból a régi mézzel.
Erjen a sötét, zúgó folyam világos tájakat valahol,
S a hontalan csillagzáró, világok lehulló gyermekei
Ujjongva találjanak otthonos új hazára.

Vass Vera

Visszatérés

Hova tűntek a régi arcok előlem?
Fiatal lány csacska madárbeszéde,
Tanárom hervadt, bölcs tekintete,
Mind a sok ismerős, ismert, szokott ruhában,
Uccán, szobában, otthonos helyen.
Messze a mélybe, sötétbe zuhantak,
Arcuk – halvány hullócsillag – dereng még...
Vége! Eltűntek, botor semmibe hulltak.
Vagy fényes élet ad örök helyet
Régen itt élt reménykedő seregnek?
Csak a víztömegek hatalmas zuhanása
Hallatszik dübörögve a csillámló dolgokon át –
Messzi sötétből, ki tudja honnan jönnek?
Nagy, nagy folyam titokzatos zúgása
Hoz mindig a távol homályból új életvizeket,
De megtörik és a végtelen mélybe zuhan,
Óriás, ordító zuhatag,
Hova hull – hova hull le az éjbe?
Ott ahol a víztömeg mélybe törik
Varázsos fény táncol rohanó vonalán,
Itt van az élet, az öntudat itt ébred fel:
Csillámló, mindig új és mindig azonos,
Sötétből sötétbe rohanó tünde törésvonalon.
Egy pillanat fény és újból az éj!
Jön, felnyitja kába szemét,
Örvend, léleklizik a sugárban,
Aztán lezuhan – őh de rövid volt! –
Eltűnik a végtelen mélyben.
Itt e sugárcsík, ez a fény a hazánk,
Hol a víz a homályba lefordul,
Új élet gördül zúgva a régi helyett,
Remegve tekintünk a tűnő arcok után:
Csillagzuhatag leszáll a mélybe,
Rohanótörvény, melyet mi is követünk.
Oh, de az élet szép volt, ha pillanat is,
Bőségét ölelni nem tudja gyermek agyunk,
Egy-egy kép, fájdalmas, édes, vagy riasztó.
Messzi a múltból – vagy a jövőt építi képzeletünk.
Minden szép, mikor emlék már, szép az őszi eső,